

ВАЛЕНТИНА БЕЛІКОВА,
кандидат мистецтвознавства, доцент
(Україна, м. Кривий Ріг, Криворізький державний
педагогічний університет
пр. Гагаріна, 54)

VALENTYNA BIELIKOVA,
Candidate of art criticism, associate professor
(Ukraine, Kryvyi Rih, Kryvyi Rih State Pedagogical University
54 Naharina Ave.)
orcid.org/ 0000-0001-8056-2799

Твори Геннадія Саська для дітей та юнацтва Hennadii Sasko's Works for Children and Youth

Анотація. У статті автор розкриває життєвий та творчий шлях сучасного українського композитора Геннадія Саська, аналізує його творчість для дітей та юнацтва, зокрема фортепіанні сюїти. Музика як вид мистецтва займає особливе місце. Вона впливає на людину в усій своїй цілісності. У порівнянні з іншими видами мистецтва специфічні особливості музики розкриваються в емоційній насиченості її музичних образів. Великий вплив на формування світогляду майбутнього композитора, розвиток його професійних знань мали зустрічі з визнаними того часу в усій країні композиторами Д. Кабалецьким та Р. Щедріним. У якості дипломної роботи у консерваторії Г. Сасько представив на випускний іспит «Слов'янську поему» для симфонічного оркестру, де проявилися паростки оригінального стилю композитора. Музичні твори молодого автора яскраво та впевнено продовжують кращі традиції світової та національної музичної класики, що майстерно поєднуються з новими намірами автора, особистісним музичним висловом, новітніми художніми напрямками ХХ-ХХІ століть.

Подається загальна характеристика дитячих творів для фортепіано сучасних українських композиторів. З'ясовано, що високоосвічений музикант своїми яскравими музичними доробками наближає молоду людину до дорослої модної й популярної музики.

Ключові слова: Геннадій Сасько, творчість, композитор, фортепіанна сюїта, джаз.

Summary. The author of the article reveals the life and creative path of the modern Ukrainian composer Hennadii Sasko, his creativity for children and youth, including piano suites. Music as an art form occupies a special place. It affects a person in all its integrity. In comparison with other types of art, the specific features of music are revealed in the emotional saturation of its musical images. Meetings with composers D. Kabalevskyi and R. Shchedrin, recognized at that time throughout the country, had a great influence on the formation of the future composer's worldview and the development of his professional knowledge. As a diploma project for the final exam at the conservatory, H. Sasko presented "Slavic Poem" for the symphony orchestra, where the sprouts of the composer's original style were found. The musical works of the young author brightly and confidently continue the best traditions of the world and national musical classics, which are skillfully combined with the new intentions of the author, personal musical expression, the latest artistic trends of the 20th-21st centuries.

General description of children's works for the piano of contemporary Ukrainian composers has been given. Highly educated musician with his bright musical achievements brings a young man closer to adult fashionable and popular music.

Key Words: Hennadii Sasko, creativity, composer, piano suite, jazz.

Геннадій Михайлович Сасько належить до талановитих сучасних українських композиторів, є активним громадським діячем, відомим музичним видавцем. Його творча діяльність розгорнулася у другій половині ХХ століття.

Г. Сасько народився 20 жовтня 1946 року у Донецьку, місті розвинутої виробничої промисловості. Донецьк є важливим центром виробництва металургійного, холодильного обладнання, хімічної та коксохімічної промисловості.

Г. Сасько закінчив Донецьке музичне училище імені Сергія Прокоф'єва, отримав високу професійну підготовку музиканта-виконавця гри на фортепіано.

Після музичного училища вступив до Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського до класу Л. М. Колодуба.

Педагогічний колектив викладачів консерваторії складався з високоосвічених представників музичної освіти.

За роки навчання з під пера Геннадія Саська вийшли такі музичні твори: поема «Вічний вогонь» для соліста, хору, симфонічного оркестру; кантата «Ленін живий» для соліста, дитячого, мішаного хорів та симфонічного оркестру; Три сонети У. Шекспіра для голосу і фортепіано; цикл романсів на слова С. Щипачова для голосу і фортепіано; камерна сюїта для віолончелі.

Музичні твори молодого автора у ті роки продовжували кращі традиції світової та національної музичної культури.

До фортепіанної сюїти «Граю джаз» Г. Саська входять такі музичні п'єси, які відтворюють музику нових стильових напрямків. Джазова музика композитора наповнена новими ритмічними малюнками, витонченими інтонаційними структурами.

У цілому, п'єси Г. Саська слугують високоякісним музично-педагогічним матеріалом для учнів середніх шкіл та експериментальних факультетів призначених для навчання старшокласників.

Постановка та обґрунтування проблеми... Головною метою сучасного цивілізованого суспільства є всебічно сформована, інтелектуально розвинена особистість із високим духовним потенціалом.

Серед різних видів художньої творчості музика як вид мистецтва займає особливе місце. Вона впливає на людину в усій своїй цілісності. У порівнянні з іншими видами мистецтва, специфічні особливості музики розкриваються в емоційній насиченості її музичних образів.

Пропонована читачу стаття є продовженням теми «Українські композитори пишуть музику для дітей», розпочатої з Хрестоматії «Музика для дітей та юнацтва у творчості українських сучасних композиторів», надрукованої і виданої Криворізьким видавництвом Р. А. Козлова у 2015 році.

Хрестоматія має три частини. Перша висвітлює історико-теоретичну основу формування та становлення української музичної культури в контексті загальної української культури. Друга частина має просвітницький характер, де подана інформація про творчу діяльність сучасних українських композиторів, а саме: Олександра Нежигая, Олега Польового, Володимира Птушкіна та Богдани Фільц.

Продовжуючи висвітлювати творчу діяльність сучасних українських композиторів, представлена стаття певним чином висвітлює життєвий шлях та музичну діяльність талановитого українського композитора, активного громадського діяча, широко відомого на Україні музичного видавця. Його багатогранна творча діяльність розгорнулася у другій половині ХХ століття, і вже понад 40 років він віддає свої знання, високу професійну майстерність та громадянську відповідальність на користь подальшого розвитку музичної культури України. Увага акцентується на діяльності та особливостях музичних творів, призначених для дітей та юнацтва.

У 2019 році такий напрямок дослідження був осмисленням у контексті аналізу музичної мови фортепіанної сюїти «Про звірів» Михайла Степаненка. Матеріал статті був виданий Центральноукраїнським державним педагогічним університетом імені Володимира Винниченка у серії «Педагогічні науки».

Мета статті... Враховуючи те, що про життєвий та творчий шлях Г. Саська написано не так уже й багато, вважаємо доцільним висвітлити етапи формування та розвитку музиканта, що допоможе розкрити особливості розвитку його музичного обдарування в період перших років становлення його особистості.

Вклад основного матеріалу... Геннадій Сасько народився 20 жовтня 1946 року в Донецьку – вугільній столиці Південно-східного регіону країни.

Батьки майбутнього композитора – Михайло Трохимович та Катерина Петрівна – з великою любов'ю та відповідальністю ставилися до виховання свого сина, дитинство якого проходило у важкі післявоєнні роки. Вони з великою повагою відносилися до захоплень юнака, серед яких бажання займатися музикою посідало провідне місце. Саме мати першою звернула увагу на музичні обдарування сина і привела його до дитячої музичної школи.

Навчання у музичній школі проходило з великою зацікавленістю та захопленням, а після закінчення у 1960 році в хлопця було одне бажання – вступити до Донецького музичного училища на фортепіанне відділення.

У період навчання в музичному училищі Геннадій вивчає і виконує відомі твори визначних західноєвропейських, російських та українських композиторів (Л. Бетховена, С. Рахманінова, С. Прокоф'єва, Л. Ревуцького та ін.). Юнак плідно працює над накопиченням і удосконаленням різних видів фортепіанної техніки: як складної акордової так і дрібної пасажної.

Роки навчання в музичному училищі не обмежилися вивченням фортепіанних творів та набуттям майстерності їх виконання. Уже на третьому курсі Геннадій почав писати свої перші музичні твори, заявивши про себе як про досить перспективного композитора.

Значний вплив на формування світогляду юнака, розвиток його професійних знань виявили зустрічі з визнаними в усій країні композиторами Д. Кабалевським та Р. Щедриним, які приїздили на

концерти та випускні экзамени в музичне училище. На одній із таких зустрічей Р. Щедрін познайомився з творами молодого музиканта і запросив юнака до Москви в консерваторію. Мрія юнака про продовження музичної освіти ставала реальністю.

Окрилений надією і нестерпним бажанням продовжити навчання Геннадій після закінчення музичного училища у 1966 році приїздить до Києва з метою вступити на композиторський факультет Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського (нині НМАУ). Абитурієнт був зарахований до класу відомого в Україні композитора, народного артиста України, лауреата премії ім. Мар'яна та Іванни Коць, премії ім. Б. Лятошинського та М. Вериківського, члена-кореспондента Академії мистецтв України нагородженого відзнаками Президента України, орденом «За заслуги» III ступеня, Міністерства культури і мистецтв України, Почесною відзнакою «Слобожанська слава» Харківської обласної держадміністрації – професора Левка Миколайовича Колодуба.

У 1960-ті роки Київська консерваторія славилася своїми викладачами та їхніми методиками навчання. Так, теоретичні дисципліни на композиторському факультеті вели відомі в Україні музиканти-теоретики, поважні й обдаровані музиканти-педагоги: Ф. Аєрова (сольфеджіо), Є. Столова (теорія і гармонія), А. Герман (історія зарубіжної музики) та інші.

Лекційні та практичні заняття з історії музики проходили настільки цікаво, що після кожної зустрічі з викладачем студенти бігли до кабінету звукозапису та в бібліотеку, замовляли платівки, ноти та прослуховували музичні твори (опери, симфонії, хорові та інструментальні твори) повністю з нотними клавірами.

Студентські роки в консерваторії пролетіли цікаво й швидко. За цей період юнаком були створені такі твори: поема «Вічний вогонь» (слова Кравченка) для соліста, хору та симфонічного оркестру; кантата «Ленін живий» (слова В. Маяковського) для соліста, дитячого та мішаного хорів, симфонічного оркестру; Три сонети У. Шекспіра для голосу і фортепіано; цикл романсів на слова С. Щипачова для голосу та фортепіано; камерна сюїта для віолончелі та інші.

У якості дипломної роботи молодий композитор представив на випускний іспит «Слов'янську поему» для симфонічного оркестру, де проявилися паростки оригінального стилю композитора.

Після закінчення консерваторії Геннадій Михайлович виявив себе як активний та обдарований композитор з особливим індивідуальним почерком.

Зазначимо, що музичні твори молодого автора яскраво та впевнено продовжили кращі традиції світової та національної музичної класики, що майстерно поєднувалися з новими намірами автора, особистісним музичним висловом, новітніми художніми напрямками ХХ-ХХІ століть.

Працюючи у найрізноманітніших музичних жанрах (хорова поема, кантата, фольк-ораторія, мюзикл, інструментальні та вокальні цикли), звертаючись до яскравих мелодичних зразків українського музичного фольклору, відтворюючи образи сивої давнини та історичного сьогодення нашої країни, Г. Сасько майстерно й цікаво переосмислює фольклорну лексику, яка природно вплітається в індивідуальну музичну мову композитора.

Серед найбільш пошанованих музичних творів композитора слід назвати такі: фольк-ораторію «Батьківська нива»; Концерт для флейти і симфонічного оркестру; філософсько-драматичну органну симфонію «Азь рехъ»; хорову поему «Дума про тридцять третій»; фортепіанний цикл «Відгомін століть», присвячений 1500-річчю давнього і могутнього Києва; цикл п'єс для клавесину «Весняні барви».

Поряд із названими творами Г. Саська необхідно відзначити музичні доробки, призначені для дитячого і юнацького віку. Постійно перебуваючи в середовищі провідних музикантів країни, осмислюючи численні проблеми розвитку музичного мистецтва та культури в Україні, композитор замислювався і шукав відповідь на запитання: якою повинна бути музика для дітей? Адже сьогодні засоби масової інформації мають необмежені можливості озвучувати і транслювати твори як класичної, так і масової музичної культури в усіх її жанрово-стильових модифікаціях. Саме масова музика на порубіжжі ХХ-ХХІ століть вийшла на перше місце за своєю популярністю та попитом серед сучасної молоді.

Цілком зрозуміло, що молоді необхідно мати можливість для реалізації своїх емоцій, енергії та активності. І засобами для цього дійсно можуть бути танцювальні майданчики, дискотеки, де звучить музика «диско», «реп», «рок», «хіп-хоп», «рейв», «бріт-поп» тощо. Не випадково вчені-психологи (зокрема Н. Бехтерева) зазначають, що «мозок підлітків – це, насамперед, емоційно-рухомий інструмент». На жаль, мало хто з підлітків знає особливості музичної мови названих течій і, безпосередньо, смислове значення цих слів. Не секрет, що на багатьох музичних майданчиках перевага надається популярним мелодіям, які не вимагають інтелектуальних зусиль та спеціальної музичної підготовки для їх сприйняття. І тільки високоосвічений музикант своїми яскравими музичними доробками має можливість наблизити молоду людину до дорослої модної й популярної музики.

Такими творами серед численних інструментальних п'єс для юнацького віку Г. Саська є фортепіанна сюїта «Граю джаз», на прикладі якої виконавці й слухачі мають можливість познайомитися

з такими жанрами негритянського фольклору, як блюз (blues) або регтайм (regtime) – фортепіанними жанрами, що сформувалися у США наприкінці XIX – початку XX століть.

Серед численних інструментальних творів композитора великим попитом та популярністю користується цикл фортепіанних п'єс «Мозаїка» (К., 2004), присвячений сину композитора Антону. На думку кандидата мистецтвознавства Тамари Невінчаної, він є «своєрідною стислою енциклопедією для дитячого піанізму».

Зміст фортепіанного циклу містить п'єси про пташок («Синички за вікном») і метеликів («Метелики над квітами»); про яскраві емоційні спогади від першої квіти («Перший пролісок»), про цікаві й довгоочікувані дідусеві розповіді («Дідусева казка»).

Композитор майстерно відтворює враження від яскравого весняного ранку, наповненого чарівним ритмічно-інтонаційним звучанням народних закарпатських пісень, у яких є усе: чарівна звукова палітра, наповнена чистим і прохолодним повітрям; кришталеве звучання арпеджованих септакордів п'єси «Джерельце», що символізує щоденне людське життя, наповнене важкою працею і надією на краще майбуття, і переливається з середини могутніх і величних гір.

Утворюючи фортепіанні мініатюри «Поліфонічна п'єса» (№3) та «Поліфонічна фантазія» (№11) в традиціях стародавньої поліфонічної музики, композитор одночасно знайомить молодого виконавця з новими ритмічними фігураціями (синкопованими малюнками), давно звичними для американської джазової музики.

Зазначимо, що збірка Г. Саська «Мозаїка» з'явилася у 2004 році, коли в українському музикознавстві з'являються наукові праці, в яких осмислюються історичні тенденції розвитку української фортепіанної сонати, втілення принципу програмності в українській фортепіанній музиці (О. Фрайд, 2000), оновлення напрямків розвитку українського фортепіанного концерту (О. Пономаренко, 2003), активне життя сучасної української мініатюри (Р. Ревенко, 2004; Л. Свіридовський, 2007) тощо.

Музичні мініатюри збірки «Мозаїка» Саська свідчать про бажання українських композиторів «освіжити», а точніше кажучи, оновити романтичний стиль фортепіанної музики XIX століття. Останнє зумовило освоєння українськими композиторами естетики нового вслуховування у музичне звучання давно знайомих жанрів, які активно освоювалися американськими музикантами.

Висновки та перспективи подальших досліджень... Варто зауважити, що в другій половині XX ст. в українській музичній культурі з'являються митці-композитори (А. Грабовський, В. Бібік, М. Скорик та інші), які зумовили процес стильового оновлення української фортепіанної музики. Піаністична література збагачується активним розвитком вільного типу фортепіанної сюїти. В. Сильвестров створює дві сюїти: «Дитяча музика №1» і «Дитяча музика №2»; М. Степаненко маленьку сюїту «Про звірів», О. Нежигай сюїту «Будні музиканта, або життя, яким воно є». До такого типу вільних сюїт можна віднести і сюїту Геннадія Саська «Граю джаз», яка складається з трьох мініатюр: «Блюз», «Джаз-вальс», «Регтайм», і особливості яких можуть стати предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел і літератури / References

1. Музична скарбничка. (1962). К.: Вид-во «Гроно» / Muzy`chna skarbnyc`hka. (1962). Musical treasury]. К.: Vydavnytstvo «Grono» [in Ukrainian].
2. Сасько, Г. (2004). Мозаїка. К.: Вид-во «Гроно» / Sas`ko, G. (2004). Mozayika [Mosaic]. К.: Vydavnytstvo «Grono» [in Ukrainian].
3. Улюблені пісні з мультфільмів. (2004). К.: Вид-во «Гроно» / Ulyubleni pisni z mul`tfil`miv. (2004). [Favorite songs from cartoons]. К.: Vydavnytstvo «Grono» [in Ukrainian].